

A concept and types of legal responsibility of state notary are examined in the article, their classification comes true. The legislation of the foreign states is analysed in relation to establishment of responsibility of notary

Key words: private notary, state notary, legal responsibility, types of responsibility, classification of responsibility, foreign experience.

УДК 342.5:351.74

З.С. Галаван,
*кандидат юридичних наук,
заступник начальника, начальник слідчого управління
ГУМВС України в Харківській області*

СИСТЕМА ПОПЕРЕДНЬОГО СЛІДСТВА РОСІЙСЬКОЇ ФЕДЕРАЦІЇ

Висвітлюється правова основа та система органів попереднього слідства Російської Федерації. Зазначаються основні принципи та завдання діяльності органів попереднього слідства.

Ключові слова: система попереднього слідства, слідчий комітет, слідчий департамент, Російська Федерація.

Політика кожної правової, соціальної, демократичної держави спрямована на забезпечення захисту життя, здоров'я, прав і свобод людини та громадянина; протидію злочинності; охорону громадського порядку та власності; забезпечення громадської безпеки. Так як кожній державі притаманний певний рівень злочинності, останніми ведеться активна боротьба з її проявами та вживаються превентивні заходи. Боротьба зі злочинністю виражається в кримінальному переслідуванні з боку держави. При цьому лівова частка по реалізації вказаного виду діяльності припадає на правоохоронні органи держави. До структури останніх входять й органи досудового (попереднього) слідства.

Політичне та правове життя України історично пов'язане з аналогічними сферами життя Російської Федерації (далі РФ). У зв'язку з цим аналіз системи органів попереднього слідства РФ, принципів і завдань їх діяльності набувають особливий актуальності в світлі нинішньої реформи вітчизняного кримінально-процесуального законодавства.

Адміністративно-правові засади діяльності правоохоронних органів України та зарубіжних держав досліджувалися в працях таких вітчизняних і зарубіжних вчених як О. М. Бандурки, Ю. П. Битяка, М. Г. Вербенського, В. М. Гаращука, Л. В. Голяка, Л. М. Давиденка, В. В. Коваленка, А. Т. Комзюка, О. М. Музичука, О. В. Негодченка, М. В. Руденка, М. М. Тищенко, О. В. Тюріної та інших. Але незважаючи на низку сформульованих принципово важливих положень у працях названих вчених, залишається ряд

невирішених і дискусійних питань. Зокрема, станом на сьогодні відсутнє комплексне дослідження адміністративно-правових засад діяльності системи органів попереднього слідства РФ. Саме ці обставини й обумовлюють завдання статті, яке полягає в аналізі системи органів попереднього слідства РФ із висвітленням правової основи, принципів і завдань їх діяльності.

Для більш глибокого аналізу структурної організації органів попереднього слідства в РФ доцільно розглянути сутність та співвідношення понять “кримінальне переслідування”, “попереднє розслідування”, “досудове розслідування”, “попереднє слідство”. У російському законодавстві поняття “кримінальне переслідування” є значно ширшим за термін “попереднє розслідування”. Кримінальне переслідування включає в себе діяльність з розслідування злочину та судового розгляду справи. Термін “попереднє розслідування” є аналогічним за своєю суттю поняттю “досудове розслідування”, яке позначає в українському законодавстві вид діяльності, спрямований на виявлення ознак злочину, збір доказової інформації стосовно всіх обставин злочинної події та притягнення особи в якості обвинуваченого. У російському кримінально-процесуальному законодавстві передбачені дві форми попереднього розслідування – дізнання та попереднє слідство. Останнє розпочинається з моменту порушення кримінальної справи.

Система органів попереднього слідства чітко сформульована в частині 2 статті 151 Кримінально-процесуального кодексу Російської Федерації (далі КПК РФ) [1]. До правових актів, які регламентують діяльність підрозділів попереднього слідства, слід віднести Конституцію РФ від 12.12.1993, міжнародно-правові акти, ратифіковані РФ, федеральні конституційні закони, КПК РФ від 18.12.2001, федеральні закони (зокрема, “Про прокуратуру Російської Федерації”, “Про Федеральну службу безпеки”, “Про Слідчий комітет Російської Федерації” тощо), нормативно-правові акти Президента Російської Федерації (зокрема, Указ Президента РФ від 28.07.2004 № 976 “Питання Федеральної служби Російської Федерації з контролю за обігом наркотиків”, Указ Президента РФ від 14.01.2011 № 38 “Питання діяльності слідчого комітету Російської Федерації” тощо) та нормативно-правові акти Уряду Російської Федерації, нормативно-правові акти відповідних міністерств (зокрема, Положення “Про Міністерство внутрішніх справ Російської Федерації”) тощо.

Попереднє слідство провадиться відповідним органом залежно від конкретного виду злочину, тобто з урахуванням установленої нормами КПК РФ підслідності. Отже, попереднє слідство може провадитися слідчими Слідчого комітету РФ, слідчими органів федеральної служби безпеки, слідчими органів внутрішніх справ РФ і слідчими органів з контролю за обігом наркотиків.

Слідчий комітет РФ – це федеральний державний орган, який реалізує повноваження в сфері кримінального судочинства згідно з нормами законодавства РФ. Основними завданнями Слідчого комітету є:

- оперативне та якісне розслідування злочинів у відповідності зі підслідністю, визначеною кримінально-процесуальним законодавством РФ;
- забезпечення законності під час прийому, реєстрації, перевірки повідомлень про злочини, порушенні кримінальних справ, провадженні попереднього розслідування, а також захисту прав і свобод людини;
- здійснення процесуального контролю за діяльністю слідчих органів Слідчого комітету та їх посадових осіб;
- організація та реалізація в межах своїх повноважень виявлення обставин, що сприяють вчиненню злочинів, вжиття заходів з усунення таких обставин;
- здійснення в межах своїх повноважень міжнародного співробітництва в сфері кримінального судочинства;
- розробка заходів з реалізації державної політики в сфері виконання законодавства РФ про кримінальне судочинство;
- удосконалення нормативно-правового регулювання в установленій сфері діяльності;
- визначення порядку формування та представлення статистичних звітів і звітності про слідчу роботу, процесуальний контроль [2].

Структурно Слідчий комітет РФ виглядає наступним чином.

1. Головне воєнне слідче управління, яке підрозділяється на воєнні слідчі управління окружної ланки (слідчі управління Центрального, Західного, Східного, Південного воєнних округів, Балтійського, Північного, Тихоокеанського флоту, Ракетних військ стратегічного призначення і м. Москви) та воєнні слідчі відділи гарнізонної ланки.

2. Центральний апарат Слідчого комітету, Головні слідчі управління та слідчі відділи по федеральним округам, які підрозділяються на слідчі управління по суб'єктам РФ (слідчі відділи районів, міст) та спеціалізовані слідчі управління (спеціалізований слідчий відділ на правах районних) [2].

Центральний апарат Слідчого комітету РФ складається з наступних підрозділів:

1) Головне слідче управління, до складу якого входять управління з розслідування особливо важливих справ про злочини проти особи та громадської безпеки, управління з розслідування особливо важливих справ про злочини проти державної власності та в сфері економіки, управління процесуального контролю та методико-аналітичного забезпечення, відділ документального забезпечення;

2) Головне управління процесуального контролю;

3) Головне організаційно-інспекційне управління;

4) Головне управління криміналістики;

5) Головне управління забезпечення діяльності;

6) Головне слідче управління Північно-Кавказького федерального округу;

7) Слідче управління Центрального федерального округу;

8) Слідче управління Північно-західного федерального округу;

9) Слідче управління Приволзького федерального округу;

- 10) Слідче управління Уральського федерального округу;
- 11) Слідче управління Сибірського федерального округу;
- 12) Слідче управління Дальносхідного федерального округу;
- 13) Слідче управління Південного федерального округу;
- 14) Управління процесуального контролю за розслідуванням особливо важливих справ у федеральних округах;
- 15) Управління кадрів;
- 16) Правове управління;
- 17) Управління взаємодії із засобами масової інформації;
- 18) Управління міжнародно-правової співпраці;
- 19) Управління з розгляду звернень громадян і документального забезпечення;
- 20) Управління по захисту державної таємниці;
- 21) Управління фізичного захисту;
- 22) Відділ інформаційного та документального забезпечення Голови Слідчого комітету Росії [3].

Одним із напрямків діяльності підрозділів федеральної служби безпеки (далі ФСБ) РФ є боротьба зі злочинністю. Для забезпечення такої боротьби органи ФСБ уповноважені проводити оперативно-розшукові заходи з виявлення, попередження, припинення та розкриття шпionажу, організованої злочинності, корупції, незаконного обігу зброї й наркотичних засобів, контрабанди, що створюють загрозу безпеці РФ, і злочинів, дізнання та попереднє слідство по яким віднесені законом до їх відання, а також з виявлення, попередження, припинення та розкриття діяльності незаконних збройних об'єднань, ціллю яких є насильницька зміна конституційного ладу РФ [4].

Система ФСБ РФ складається з територіальних органів безпеки, органів безпеки в Збройних силах РФ і прикордонних органів безпеки. На кожному з названих рівнів функціонують слідчі підрозділи [4].

До повноважень органів Міністерства внутрішніх справ (далі МВС) РФ відносять виявлення, попередження, припинення, розкриття та розслідування тяжких і особливо тяжких злочинів, вчинених організованими групами, злочинними угрупованнями, які мають транснаціональний чи міжрегіональний характер, або злочинів, що викликають великий суспільний резонанс, та провадження попереднього слідства по вказаній категорії кримінальних справ [5]. Система органів МВС РФ складається з центрального апарату та територіальних органів МВС Росії. Причому на кожному з названих рівнів функціонують слідчі підрозділи, які розслідують злочини, віднесені до їх відання згідно існуючих правил підслідності.

Федеральна служба РФ з контролю за обігом наркотиків (далі ФСКН) – це федеральний орган виконавчої влади, який здійснює функції з відпрацювання державної політики, нормативно-правового регулювання, контролю та нагляду в сфері обігу наркотичних засобів, психотропних речовин і їх прекурсорів, а також у сфері протидії їх незаконному обігу. До основних завдань ФСКН РФ відносяться:

- забезпечення контролю за обігом наркотичних засобів, психотропних речовин і їх прекурсорів та вжиття заходів з протидії їх незаконному обігу;
- виявлення, попередження, припинення, розкриття та попереднє розслідування злочинів;
- створення та ведення єдиного банку даних з питань, що стосуються обігу наркотичних засобів, психотропних речовин і їх прекурсорів, а також протидії їх незаконному обігу;
- реалізація у відповідності з міжнародними договорами РФ взаємодії та інформаційного обміну з міжнародними організаціями та компетентними органами іноземних держав у сфері протидії незаконному обігу наркотичних засобів, психотропних речовин і їх прекурсорів, а також представлення інтересів РФ з питань протидії незаконному обігу наркотичних засобів, психотропних речовин і їх прекурсорів у міжнародних організаціях [6].

Систему органів ФСКН РФ складають:

- Державний антинаркотичний комітет;
- регіональні управління ФСКН РФ;
- управління (відділи) ФСКН Росії по суб'єктам РФ (територіальні органи ФСКН РФ);
- міжрайонні, міські (районні) органи наркоконтроля [6].

На кожному із зазначених рівнів ФСКН РФ функціонують слідчі підрозділи, які провадять попереднє слідство за категорією кримінальних справ, передбачених КПК РФ [1].

У своїй діяльності органи попереднього слідства керуються наступними принципами – пріоритет прав і свобод людини та громадянина; верховенство права; законність; рівність громадян перед законом; служіння органів попереднього слідства людині й громадянину; обмеженість втручання органів попереднього слідства в громадянське й особисте життя людини; підконтрольність суду; принципи гласності, відповідальності, самостійності діяльності органів попереднього слідства [7;8].

Вважаємо за доцільне приділити більше уваги принципу законності. Зокрема, принцип законності діяльності органів попереднього розслідування закріплений у Конституції РФ, КПК РФ, Федеральному законі “Про прокуратуру РФ” тощо. В статті 37 КПК РФ регламентується, що прокурор – це посадова особа, уповноважена в межах компетенції, передбаченої законодавством, здійснювати від імені держави кримінальне переслідування в ході кримінального судочинства, а також нагляд за процесуальною діяльністю органів дізнання та органів попереднього слідства. При цьому функції з кримінального переслідування на стадії попереднього (досудового) розслідування зводяться виключно до направлення матеріалів про виявлені порушення закону до відповідного органу попереднього слідства для вирішення питання щодо доцільності та обґрунтованості порушення кримінальної справи та подальшого провадження по ній. Функції ж по нагляду за діяльністю органів попереднього слідства як одна з форм реалізації принципу законності полягають в перевірці виконання вимог федерально-

го закону про прийом, реєстрацію та розгляд повідомлень про злочини; у вимаганні від органів попереднього розслідування усунути порушення федерального законодавства; у санкціюванні обрання, зміни чи скасування запобіжного заходу чи проведення окремої слідчої дії; у відміні незаконних або необґрунтованих рішень слідчого під час попереднього слідства тощо [1]. До того ж у статті 8 Федерального закону “Про прокуратуру” передбачено, що Генеральний прокурор РФ і підлеглі їм прокурори координують діяльність з боротьби зі злочинністю органів внутрішніх справ, органів ФСБ, органів ФСКН РФ, органів митної служби та інших правоохоронних органів [9]. Таким чином, нагляд за діяльністю органів попереднього слідства з метою забезпечення законності їх діяльності здійснюють Генеральна прокуратура РФ, прокуратури суб’єктів РФ, прирівняні до них воєнні й інші спеціалізовані прокуратури.

Окрім прокуратури контроль за відповідністю діяльності органів попереднього слідства принципу законності здійснює суд. А саме, він дає дозвіл на проведення певних слідчих дій і прийняття окремих процесуальних рішень. Таким чином, судові органи своєю діяльністю одночасно забезпечують реалізацію принципів законності та підконтрольності суду.

Підсумовуючи вищевикладене, можна стверджувати, що структурна організація підрозділів попереднього слідства в РФ забезпечує реалізацію основного завдання кримінального судочинства та наділяє зазначені структурні одиниці достатньою самостійністю для виконання, покладених на них обов’язків і наділених прав. Особливості діяльності органів попереднього слідства обумовлюються закріпленими в нормативно-правових актах РФ завданнями відповідних підрозділів і правилами розподілу кримінальних справ за принципом підслідності. Реалізація повноважень вказаної категорії підрозділів повинна відповідати принципу законності, контроль за дотриманням якого здійснюють прокуратура та суд.

Література:

1. Уголовно-процессуальный кодекс Российской Федерации от 18.12.2001 № 174-ФЗ [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.zakonrf.info/upk/ch1/>
2. О Следственном комитете Российской Федерации : Федеральный закон от 28.12.2010 № 403-ФЗ [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.rg.ru/2010/12/30/sledstvenny-komitet-dok.html>
3. Следственный комитет Российской Федерации : Официальный сайт [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.sledcom.ru/organizational-structure/structure_ru.php
4. О Федеральной службе безопасности : Федеральный закон от 03.04.1995 № 40-ФЗ [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.fsb.ru/fsb/npd/more.htm?id=10340801@fsbNpa.html>
5. О Министерстве внутренних дел Российской Федерации : Положение от 01.03.2011 Указ Президента РФ № 248 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.mvd.ru/mvd/poloz/>

6. Вопросы Федеральной службы Российской Федерации по контролю за оборотом наркотиков : Указ Президента РФ от 28.07.2004 № 976 [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://base.garant.ru/12136402/>
7. Конституция Российской Федерации от 12.12.1993 [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://www.constitution.ru/index.htm>
8. Адміністративне право України. Загальна частина. Академічний курс:[підручник] / за заг. ред. академіка НАПрН України О. М. Бандурки. – Х.: Золота миля, 2011. – 584 с.
9. О Прокуратуре Российской Федерации : Федеральный закон от 17.01.1992 № 2202-1 [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://www.zakonrf.info/zakon-o-prokurature/>

Галаван З.С. Система предварительного следствия Российской Федерации. – Статья.

Освещается правовая основа и система органов предварительного следствия Российской Федерации. Указываются основные принципы и задачи деятельности органов предварительного следствия.

Ключевые слова: система предварительного следствия, следственный комитет, следственный департамент, Российская Федерация.

Galavan Z.S. System of preliminary investigation of Russian Federation. – Article.

The legal basic and pretrial investigation bodies of Russian Federation are lighted up. The main principles and tasks of pretrial investigation bodies are formulated.

Key words: pretrial investigation bodies, investigator committee, investigator department, Russian Federation

УДК 349.22

*Є.М. Глущенко,
здобувач Київського національного
університету імені Тараса Шевченка*

**ДО ПИТАННЯ МЕЖ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ТРУДОВИХ
ВІДНОСИН**

Стаття присвячена правовому регулюванню трудових відносин, проблемі та необхідності визначення меж між централізованим та локальним способами правового регулювання.

Ключові слова: правове регулювання, межі правового регулювання, централізоване регулювання, локальне регулювання трудових відносин.